

TYDEBER

– Andrias, du må få opp et skilt! – Ja, ja. Pappa jattet uinteressert med fra avisene. Bestemor gav seg ikke. Hun ville at han skulle lage et skilt hvor det stod bærplukking forbudt. Vi hadde 2200 dekar med skog og ganske mye bær. Nå hadde hun sett at det var noen som plukket på vår eiendom. – Rogalendinger. Ei plaga.

Hun travet fram og tilbake over gulvet i stua på krykkene sine mens hun malte ut hvordan de tømte skogen vår for tydeber. Pappa mumlet et og annet ord fra divanen inni mellom. Slik var det hvert år. Den samme lekse. Hun hadde sett noen Fremmedfolk, eller Rogalendinger, som hun også kalte dem. Nå var altså høsten her igjen og Bestemor hadde inntatt fortet. Med taxi og 38 pakkenelliker.

Først hadde hun hatt en tur ned til doktoren, så en tur innom den butikken som hadde billigst sukker, hvor hun hadde kjøpt 5 pakker a 10 kg, foruten litt vanlige husholdningsting som egg, surmelk, 10-12 brød, 8-9 poser kaffi osv. Det var et sirkus hver gang hun kom. Og det kunne komme en krig etterpå som vi ville overlevd.

– Det er mer enn nok til alle i skogen. Pappa visste at han snakket til døve ører, men sa det likevel. Friluftsløven ble og nevnt. Men ingenting gikk inn. Før i tida var tyttebær en del av levebrødet her. Det ble plukket tusenvis av kilo. Det fortelles om år da hele låven var full av røde bær. Som ble rørt med sukker og fylt på 50 liters melkespann og solgt til gruva på Knaben.

For Bestemor hadde plukkingen vært en viktig ekstraintekt i en knapp økonomi. At verden så annerledes ut nå, at gruva var nedlagt, at folk spiste mindre syltetøy, det streifet ikke familiens overhode og sanker. Høst var ensbetydende med Tydeber. Da hun som 60-åring fikk krykker, var det heller ingen hindring.

Det var først 25 år seinere, da høyrefoten ble lam etter en mislykket operasjon, at hun måtte gi opp skogsturene. Trodde vi. Men å stoppe henne var omtrent som å prøve å stoppe ei elv. Hun fant stadig nye metoder som kunne bringe henne i mål. Da Pappa var ute i bygda et ærend, stod hun plutselig klar iført gummistøvler,

brune lappede strømpebukser, blomstrete kjole, forklede, ullskaut og en grå sekk på ryggen fylt med bærplukker, mat og kaffi. Min bror stirret vantro på henne. Hun som brukte en halvtime på å komme seg fra kjøkkenet til stua. Hvor skulle hun i det utstyret?

– Du kan kjøre meg opp på Stembakken i traktoren, befalte bestemor. – Hæ? Min bror skjønte ingenting. – I skuffa foran på traktoren, forklarte hun. Du kjører meg opp, tipper meg der i tuene. Så henter du meg seinere i dag. Jeg husker ikke om dette ble hennes siste tydebertur, men det var omtrent på den tida at jeg oppdaget dem. – Eller overtok stafettspinnen og vel så det, ville min bror ha sagt.

Det var en av de fine, klare høstdagene med høy himmel jeg møtte meg selv i døra. Jeg hadde tatt fri ei uke fra studier – for å plukke tydeber. Hjemme ventet en fornøyd Bestemor som nå hadde innsett sine begrensinger, og derfor brukte kreftene på å overføre syndromet til meg.

Jeg lærte alt om tydeberet. Jeg saftet, syltet, rørte. Jeg lagde sprit til jul. Jeg satte min ære i å få vennene mine til å elske det nyrørt på frokostskiva med en sterk kopp kaffi ved siden av. Stønn. Finnes ikke noe bedre! I tillegg fikk jeg de til å tro at bærene fra Versland var unike, annerledes enn andre tyttebær. Og at det var stor forskjell på tyttebær og tydeber.

– Hvem er det som kommer der? Min bror, som hadde overtatt pappas hus, satt i stolen og speidet ut av stuevinduet. Jeg kikket opp fra bøkene (som jeg for skam skyld leste litt i) og så en mann komme fra skogen med ei bøtte i hver hånd. Så skjedde alt veldig fort. Jeg sprang ut i gangen, hoppet i støvlene, og forsvant nedover

Hedda, gårdens yngste, innvies i kulturarven.

veien. I løpet av få minutter befant jeg meg pustende, rød i ansiktet, foran mannen med bøttene.

– Hvor har du vært? Jeg husker fremdels det forvirrede ansiktet hans som kikket på meg som om jeg var en skapning fra Gud vet hvor. Han stammet fram noe og jeg viste tydelig at jeg ikke likte det, og fortalte at jeg var kommet hjem fra Bergen for å plukke bær. Så husker jeg ikke mer. Alt herifra er fortrenget.

Jeg erindrer bare en følelse. En vanvittig følelse av å ha lagt egget. – Hva i alle dager var det du sa til ham? Min bror var i sjokk. – Herregud, har det klikka totalt for deg eller? Ja, faktisk. Og jeg skjønte det der nede på veien. Ansikt til ansikt med en koselig, fredelig mann. Men da var det for seint. Jeg stod der som frøken grådig, et heseblesende sinna vesen fra en annen tid.

Jeg blir flau ennå, bare jeg tenker på det.

Nå er det atter høst og skogens gull lokker røde, blanke og faste. På vegne av min dårlige samvittighet, friluftsløven og min bror er alle herved hjertelig velkomne på tydebertur til Versland! Spesielt Rogalendinger og Fremmedfolk!

– Hvis dere tør.